

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора **Павелків Катерини Миколаївни**
на дисертаційне дослідження **Кравченко Катерини Аркадіївни**
«Професійна підготовка вчителя іноземних мов в системі вищої освіти
Німеччини»,
подане на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

У час швидких змін та трансформацій сучасного світу, розширення міжнародної співпраці, академічної мобільності зростає необхідність у фахівцях з відповідним рівнем знань з іноземної мови. У цьому контексті виникає потреба у модернізації структури, змісту, методів та прийомів професійної підготовки вчителів іноземної мови, що в подальшому забезпечуватимуть викладання тієї чи іншої іноземної мови в закладах освіти. Однією з ключових умов підвищення якості освіти в цілому та іншомовної зокрема є використання кращих міжнародних освітніх практик. Таким чином, тема дисертаційного дослідження Кравченко Катерини Аркадіївни «Професійна підготовка вчителя іноземних мов в системі вищої освіти Німеччини» є актуальною, доцільною та має незаперечну значущість для сучасної теорії і методики професійної освіти.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в межах науково-дослідної роботи «Актуальні питання іншомовної філології та лінгвометодики» (номер державної реєстрації 0111U007550). Тему дисертації затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 5 від 15.11.2010 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 25.01.2011 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення з дисертаційною роботою дає підстави позитивно оцінити результати системного аналізу, здійсненого дисертанткою, організаційно-практичних та методичних аспектів підготовки вчителів іноземної мови в німецьких університетах, національної моделі підготовки фахівців у галузі мовної освіти. Позитивним вважаємо, що Кравченко Катерина Аркадіївна виокремила та схарактеризувала структурні та змістові особливості підготовки вчителів іноземної мови в Німеччині як сукупність організаційно-управлінської (організаційно-педагогічні умови та принципи підготовки вчителів іноземних мов,

вимоги та критерії щодо вступу на бакалаврат з педагогічних спеціальностей), освітньої (освітні програми, форми, методи і засоби навчання, контроль в освітньому процесі), контрольно-атестаційної (умови допуску до першого та другого Державного екзамену, вимоги, критерії та особливості захисту підсумкових проєктів) складових.

Окремої позитивної оцінки заслуговує представлена у дослідженні комплексна порівняльна характеристика професійної підготовки учителя іноземних мов в системі вищої освіти Німеччини та України, а також здійснене дисертанткою узагальнення результатів дослідження та розкриття можливостей використання передового досвіду Німеччини в удосконаленні вітчизняної системи підготовки учителя іноземної мови для посилення інтеграції української системи підготовки майбутнього учителя іноземної мови на європейському, державному рівні та на рівні університетів, кафедр.

Аналіз тексту дисертації Кравченко Катерини Аркадіївни, її 25 наукових (із яких 22 – одноосібні) публікацій у фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях дають підстави для висновку про наукову зрілість дисертантки.

Розкриття авторських наукових положень, представлених дисертанткою, сформульованих висновків у дисертації, а також їх наукова і практична значущість для розвитку теорії і методики професійної освіти дають підстави стверджувати про високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації.

Ознайомлення зі змістом дослідження дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становлять наступні:

- *уперше* здійснено цілісний аналіз специфіки професійної підготовки учителя іноземних мов в Німеччині; схарактеризовано тенденції розвитку вищої педагогічної освіти, що впливають на процес підготовки учителя іноземних мов в Німеччині (вплив асиміляційних та інтеграційних процесів на розвиток вищої педагогічної освіти; посилення інтернаціоналізації підготовки учителя іноземних мов; забезпечення європейського, глобального та міжкультурного виміру в розробці програм підготовки майбутніх учителів іноземної мови в системі вищої освіти Німеччини; вивчення нових пріоритетів і цінностей вищої педагогічної освіти; урахування інноваційних викликів, пов'язаних з інклюзивністю, цифровізацією та соціальною відповідальністю; урахування цілей відповідних форм і типів шкіл у розробленні навчальних планів у галузі підготовки майбутніх учителів іноземної мови);

- на основі компаративного аналізу професійної підготовки учителя іноземних мов в системі вищої освіти Німеччини *актуалізовано* можливість екстраполяції позитивного німецького досвіду в український освітній простір (механізми підвищення якості підготовки майбутніх учителів іноземної мови, оновлення та оптимізація освітніх програм, посилення практичного складника підготовки шляхом запровадження спеціалізованої практико зорієнтованої

магістратури-стажування замість чинної академічної, стимулювання інноваційної активності суб'єктів освітнього процесу у ЗВО, розвиток академічної мобільності);

- *уточнено* вектори порівняльного аналізу систем підготовки майбутніх учителів іноземної мови у Німеччині та Україні, зокрема подібності і відмінності між програмами підготовки учителя іноземних мов в Україні та Німеччині з позиції: основних характеристик (статус навчальної програми, тривалість програми, статус курсів, обов'язкова практика в школі, вимоги до кількості кредитів ECTS); лінгвістичної компетентності; педагогічної компетентності; загальної компетентності в галузі знань; відповідності європейським стандартам підготовки учителя іноземних мов та викладання іноземних мов;

- *розроблено* науково-методичні рекомендації щодо врахування передового досвіду Німеччини в удосконаленні вітчизняної системи підготовки учителя іноземних мов для посилення інтеграції української системи підготовки майбутніх учителів іноземної мови на *європейському* рівні, її удосконалення на *державному* рівні та на *рівні університетів, кафедр*;

- *подальшого розвитку* набули теоретико-практичні аспекти професійної підготовки майбутнього учителя іноземних мов, проблема стандартизації вітчизняної системи вищої іншомовної педагогічної освіти.

Зауважимо, що дисертаційна робота характеризується змістовністю та обґрунтованістю викладених позицій, демонструючи культуру наукового мислення, уміння за допомогою застосування комплексу загальнонаукових та спеціальних методів синтезувати емпіричний та теоретичний рівні наукового дослідження, визначати і розв'язувати наукові проблеми, аргументовано й переконливо формулювати узагальнення і висновки.

Таким чином, аналіз змісту дисертації Кравченко Катерини Аркадіївни «Професійна підготовка вчителя іноземних мов в системі вищої освіти Німеччини» засвідчує, що усі представлені авторкою положення, висновки та рекомендації мають не лише наукову, а й практичну цінність. Дисертаційне дослідження Кравченко Катерини Аркадіївни, без сумніву, вирізняється новизною, оригінальністю, має практичну цінність та свідчить про досягнення дисертанткою високого фахового рівня для проведення високоефективних наукових досліджень.

Оцінка структури та змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Обґрунтованою й логічною є структура дисертації, презентована анотацією, вступом, трьома розділами з висновками до кожного, висновками до дисертації, додатками, списком використаних джерел, що за змістом, логікою і стилем викладу матеріалу відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті й завданням дослідження. Загальний обсяг роботи становить 326 сторінок, з них 207 – основний текст. У списку використаних джерел

представлено 328 найменувань, з них 208 – іноземними мовами. Робота містить 26 таблиць та 4 рисунки, 12 додатків на 60 сторінках.

У *першому розділі* на основі здійсненого дисертанткою аналізу науково-методичної літератури розглянуто організаційно-практичні та методичні аспекти підготовки майбутніх вчителів іноземної мови в німецьких університетах, охарактеризовано національну модель підготовки фахівців у галузі мовної освіти, розкрито співвідношення теоретичних і практичних компонентів. Встановлено, що для системи підготовки майбутніх вчителів іноземної мови в Німеччині характерний посилений практичний аспект підготовки. Виявлено й схарактеризовано тенденції розвитку вищої педагогічної освіти, що впливають на процес підготовки майбутніх вчителів іноземної мови: вплив асиміляційних та інтеграційних процесів у мультикультурному суспільстві на розвиток вищої педагогічної освіти; посилення інтернаціоналізації підготовки майбутніх вчителів іноземної мови у ЗВО; забезпечення європейського, глобального та міжкультурного виміру в розробці програм підготовки майбутніх вчителів іноземної мови в системі вищої освіти Німеччини; вивчення нових пріоритетів і цінностей вищої педагогічної освіти, і, відповідно, оновлення освітніх програм; урахування інноваційних викликів, пов'язаних із інклюзивністю, цифровізацією та соціальною відповідальністю; урахування цілей відповідних форм і типів шкіл у розробці навчальних планів та забезпечення педагогічної професійної компетентності з позиції предмета (іноземної мови) та дидактики.

Здійснене дисертанткою у *другому розділі* дослідження провідних принципів та організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів іноземних мов у ЗВО Німеччини свідчить про існування національних традицій навчання здобувачів й інтегрування світових та європейських тенденцій. Дисертантка слушно зауважує, що поєднання можливостей німецької вищої школи та реалізація прогресивних інновацій в сфері іншомовної освіти спрямовані на підготовку конкурентного вчителя нового покоління, котрий володіє сукупністю професійних компетентностей й здатен до реалізації фахових функцій в сучасному міжкультурному освітньому просторі.

Описані у дослідженні види контролю, які застосовуються в ЗВО Німеччини, надають можливість визначити рівень теоретичної та практичної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов, що, своєю чергою, сприяє особистісно-професійному розвитку здобувачів через формування професійної самосвідомості та педагогічної культури. Охарактеризовано низку специфічних традиційних та інноваційних методів навчання, що використовуються у німецькій моделі підготовки майбутніх учителів іноземних мов та знаходять відображення в різноманітних формах.

У *третьому розділі* дисертації здійснено порівняльний аналіз систем підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у Німеччині та Україні. Встановлено, що німецька система підготовки вчителів іноземної мови, на відміну від української, диференціюється для різних типів шкіл та керується законодавством федеральних земель. Аналіз наукових джерел та освітніх програм

свідчить, що у змісті підготовки майбутніх вчителів іноземної мови в Німеччині та Україні існують спільні та специфічні риси та характеристики. Визначені дисертанткою відмінності в німецькій системі іншомовної педагогічної освіти мають позитивний характер і можуть успішно застосовуватися в умовах української дійсності. Серед них: гнучкість і варіативність освітніх програм, що сприяють підвищенню конкурентоздатності фахівців на ринках праці; надання більшої кількості навчального часу для самостійної роботи здобувачів і реальна можливість самостійного визначення індивідуальної траєкторії навчання, що дає змогу ефективніше розвивати творчі здібності майбутніх вчителів іноземної мови, їхнє вміння та готовність до подальшої професійної самоосвіти й самовдосконалення, додатково стимулює викладачів до розширення професійної діяльності, а також до розвитку їхніх можливостей у сфері освіти.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Заслуговує на схвальну оцінку належний науковий доробок Кравченко Катерини Аркадіївни. Результати дослідження висвітлено у 25 наукових працях (із яких 22 – одноосібні), 8 – відображають основні результати дисертації (з них – 1 стаття у зарубіжному науковому виданні), 12 – мають апробаційний характер, 5 – додатково розкривають результати роботи.

Усі публікації дисертантки в контексті досліджуваної проблеми і відповідають основним результатам, узагальненням та висновкам, репрезентованим у поданому до захисту дисертаційному дослідженні.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Кравченко Катерини Аркадіївни, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. У дисертаційному дослідженні привертає увагу інформація щодо урахування в німецькій освітній системі відповідних форм і типів шкіл у розробці навчальних планів підготовки вчителів іноземної мови. Вважаємо, що цікаво було би в межах дослідження здійснити порівняльний аналіз цих шести типів програм. Дисертантка подає загальну інформацію про специфіку кожної з програм, проте варто було б здійснити аналіз конкретних навчальних планів за кожною з програм.

2. У роботі представлено репрезентативні науково-методичні рекомендації, що значно збагачують зміст дисертації. На нашу думку, цілком логічно було б узагальнити ці матеріали у програмі вибіркової дисципліни.

3. Практичні рекомендації, запропоновані дисертанткою, є цінними, але варто було б конкретизувати напрями їх впровадження у різних типах закладів вищої освіти (класичних університетах, академіях, педагогічних університетах тощо). Наприклад, як саме ці рекомендації можуть бути адаптовані для ЗВО з різними ресурсними можливостями та навчальними програмами.

4. Важливо було б окреслити напрями подальших досліджень, зокрема, які аспекти професійної підготовки вчителів іноземних мов в німецькій системі освіти

потребують додаткового вивчення. Наприклад, вивчення ефективності різних підходів професійної підготовки вчителів іноземних мов в умовах дистанційного навчання.

5. Об'єктивний аналіз зарубіжного досвіду передбачає розкриття як перспективних ідей, так і викликів / проблем / недоліків, що характеризують цей досвід. Це убезпечує країну, в якій пропонується імплементація зарубіжних надбань, від можливих негативних наслідків. Такий аспект посилив би цінність проведеного дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам.

Дисертація Кравченко Катерини Аркадіївни «Професійна підготовка вчителя іноземних мов в системі вищої освіти Німеччини» є завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, що має вагомe теоретичне і прикладне значення, заслуговує на позитивну оцінку, відповідає пунктам 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, зі змінами) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертаційних досліджень, а її авторка – *Кравченко Катерина Аркадіївна* – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 – Освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор,
професор кафедри іноземних мов
Рівненського державного
гуманітарного університету

Кос

Катерина ПАВЕЛКІВ

